

## ВИЩА ШКОЛА

УДК 378.22.018.8:61

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.73-2.1>

**О. В. Дудіна**

кандидат педагогічних наук,  
викладач кафедри мовних та гуманітарних дисциплін № 2  
Донецького національного медичного університету

### РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАГІСТРІВ У ГАЛУЗІ МЕДИЦИНИ В УНІВЕРСИТЕТАХ КИТАЮ

*Статтю присвячено дослідженню ефективності розвитку комунікативної компетентності магістрів у галузі медицини у закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки. Дослідження спрямоване на адаптацію підходу до розвитку комунікативної компетентності на основі досвіду підготовки магістрів у галузі медицини в університетах Китаю та вивчення можливості розвитку такої компетентності на магістерському рівні. У статті визначено синтезований підхід до інтеграції розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності із сучасними традиційними методами викладання в Китаї, метою якого є розвиток комунікативної компетентності магістрів у галузі медицини. Охарактеризовано особливості педагогічної бази професійної підготовки магістрів у галузі медицини, яка цілком урахує традиції та контекст навчання і викладання із застосуванням передових інформаційно-комунікаційних технологій у закладах вищої освіти Китаю.*

*У результаті дослідження проаналізовано магістерські програми з підготовки фахівців у галузі медицини в закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки, які посідають передові місця в рейтингу 100 кращих університетів світу за Times Higher Education World University Rankings, (THEWUR), як-от Університет Цінхуа, Пекінський університет, Фуданьський університет, Науково-технологічний університет Китаю та інші. Встановлено, що цілі магістерської програми відповідають змісту освіти висококваліфікованих фахівців у галузі медицини. Однією з основних цілей магістерської програми професійної підготовки професіоналів у галузі медицини в університетах Китайської Народної Республіки є розвиток комунікативної компетентності лікаря як інтегрально значущої якості підготовки майбутнього лікаря. Сучасний аналіз показав, що висококваліфікований лікар не лише має володіти медичними та технічними знаннями та кваліфікацією у спеціалізованій галузі, але й бути хорошим комунікатором для колег, пацієнтів, їхніх родичів та друзів. Розвиток комунікативної компетентності лікаря сприяє його професійній діяльності. Виявлено, що розвиток комунікативної компетентності передбачає розширення кругозору магістрів, формування в них наукового світогляду, збагачення комунікативного інструментарію взаємодії з колегами, пацієнтами, їхніми родичами. Встановлено, що в університетах Китаю інтенсивно оновлюються та вдосконалюються навчальні програми, стандарти в підготовці магістрів у галузі медицини. Мета курсу з розвитку комунікативних навичок лікаря – формування духовно багатой мовної особистості, яка вільно володіє засобами спілкування з медичним персоналом і пацієнтами.*

**Ключові слова:** комунікативна компетентність, підготовка магістрів у галузі медицини, вища медична освіта в Китаї, інформаційно-комунікаційні технології.

**Постановка проблеми.** Висококваліфікований лікар володіє комунікативною компетентністю на високому рівні, яка сприяє успішному розвитку його професійної діяльності. Якісна вища освіта та передові медичні знання та досвід підвищують соціальний статус фахівця в галузі медицини. В університетах Китайської Народної Республіки (далі – КНР) особливу увагу під час підготовки магістрів у галузі медицини приділяють розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності, яка є однією з основних цілей у програмі підготовки магістра в галузі медицини. Питання підготовки магістрів у галузі медицини набуває особливою

актуальності під час дистанційного навчання в умовах пандемії Covid-19.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що системі підготовки магістрів у галузі медицини в університетах Китаю приділено мало уваги. Формуванню змісту інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх лікарів в Україні присвячено праці Н. Іванькова, Ю. Лукаш, З. Романець, Т. Верик, К. Орду й інших. Питання освіти в Китаї вивчали такі вітчизняні вчені, як Є. Гобова, В. Мумладзе, Н. Мирончук, але особливості підготовки магістрів у галузі медицини у КНР є мало-

висвітленими в педагогічній науці. Важливим джерелом вивчення розвитку комунікативної компетентності майбутніх лікарів у медичних вищих школах є праці китайських науковців-практиків М. Беліво, Р. Нішимури, П. О'Гари, Сі Ву, Чж. Ван, Бо Хун, Н. Сан та П.-Л.П. Рау.

**Мета статті.** Головна мета цієї роботи – визначити можливості розвитку комунікативної компетентності у процесі навчальної та пізнавальної діяльності магістрів у галузі медицини в медичних закладах вищої освіти Китаю.

**Виклад основного матеріалу.** Магістерські програми з підготовки фахівців у галузі медицини таких університетів, як: Університет Цінхуа (Tsinghua University), Пекінський університет (Peking University), Фуданський університет (Fudan University), Науково-технологічний університет Китаю (University of Science and Technology of China), Чжецзянський університет (Zhejiang University), Шанхайський університет Цзяо Тонг (Shanghai Jiao Tong University), спрямовані на розвиток професійних компетентностей, необхідних для успішної висококваліфікованої діяльності фахівця в галузі медицини. У сучасному світі для фахівця в галузі медицини недостатньо мати технічні навички, кваліфікацію та знання у спеціальній галузі. Лікарі повинні бути кваліфікованими комунікаторами – не тільки з колегами-спеціалістами, але й із пацієнтами та їхніми родичами і друзями. Комунікативна компетентність є невід'ємною частиною в підготовці фахівця в галузі медицини в університетах КНР.

Роль лікаря як «комунікатора», що здійснює передачу медичної інформації, надає поради пацієнтами, здійснює обмін інформацією з іншим медичними працівниками та населенням, несе відповідальність, визнається як життєво важлива складова частина у професійній діяльності фахівця в галузі медицини, що практикує [6].

Застосування інформаційних комунікаційних технологій у сферах охорони здоров'я може також покращити якість спілкування лікаря та пацієнта. Електронна система охорони здоров'я (e-health system) може створити та підтримувати стійку медичну документацію для пацієнтів, сприяти обміну інформацією між пацієнтами та лікарями. Не тільки до біомедичних, а й до соціально-психологічних даних можуть отримати доступ лікарі із зазначеної системи. У КНР лікарі також отримують інформацію про пацієнтів з особистого медичного обладнання. Соціально-психологічна інформація пацієнтів допомагає лікарям краще спілкуватися з пацієнтами. Магістерські програми для фахівців у галузі медицини спрямовані на опанування магістрами електронних систем для оброблення даних та спілкування з пацієнтами. Така система надає можливість пацієнтам отримати медичні знання та поради щодо покращення медичної гра-

мотності. Тобто вже під час спілкування пацієнта з лікарем фахівець може застосовувати медичну лексику, спиратися на вже засвоєні через електронну систему пацієнтом дані. Лікар готує пацієнта через електронну систему до зустрічі, що сприяє ефективному спілкуванню пацієнта з лікарями, а навчання після зустрічей покращує розуміння та дотримання пацієнтами планів лікування. З іншого боку, система може також надавати практичні поради лікарям щодо вдосконалення їхніх навичок спілкування. Отже, магістри в галузі медицини володіють знаннями та навичками з використання е-системи в охороні здоров'я, що сприяє розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності магістра в галузі медицини.

Магістр у галузі медицини під час навчання опановує етичні знання та вміло їх застосовує на практиці. Комунікативна компетентність, у такому разі, включає ті конфіденційні знання й інформацію, з якою стикається магістр у галузі медицини. Лікар дотримується кодексу поведінки, який він вивчає під час магістерської підготовки. Наприклад, основні цілі магістерської програми для фахівців у галузі медицини в Університеті Цінхуа (Tsinghua University) такі: 1) розуміти концепції розвитку, теорії й основи охорони здоров'я; 2) розуміти роль та взаємозв'язок глобального здоров'я в міжнародному розвитку, безпеці та дипломатії; 3) визначити основні глобальні проблеми та проблеми в галузі охорони здоров'я, надати рекомендації щодо вдосконалення; 3) вивчити глобальну науку про впровадження охорони здоров'я, зокрема китайські медичні проекти в інших країнах [5]. Отже, магістр у галузі медицини володіє передовими знаннями в галузі охорони здоров'я на високому рівні, сучасними знаннями в галузі медицини, самовдосконалюється протягом життя за допомогою комунікативної та дослідницької компетентності в діяльності.

Китайські вчені Сі Ву, Чжинонг Ван, Бо Хун стверджують, що нині комунікативні навички лікарів в основному оцінюються трьома методами, як-от: 1) контрольні списки спостережуваної поведінки під час взаємодії з реальними або імітованими пацієнтами; 2) опитування щодо досвіду пацієнтів у клінічних взаємодіях; 3) іспити з використанням усних, есе-запитань або запитань із відповідями із множинним вибором [7]. Магістерські програми передбачають удосконалення у студентів комунікативних навичок на курсах спілкування в медичній школі, під час навчання в соціальних працівників у лікарнях, а також студенти беруть участь у семінарах, присвячених комунікації між лікарем та пацієнтом.

У боротьбі з Covid-19 лікарі повинні прагнути вдосконалити свої навички спілкування з колегами та пацієнтами, щоби забезпечити правильну діагностику вірусу. Зростання необхідності дотримання належних заходів безпеки, щоби уникнути

його поширення, та належного дослідження, щоб оновити знання про те, як боротися з пандемією й уникати його поширення, впливає на підготовку магістрів у галузі медицини в університетах КНР. Учений Р. Фуллон у своїй роботі «Клінічна компетентність, чи лікар компетентний чи ні» (“Clinical competence, and whether a doctor is good, or not”) стверджує, що розроблення науково обґрунтованих клінічних настанов для лікарів, отриманих під час використання наукового методу, з метою забезпечити лікарів найкращими наявними доказами для використання в рамках ухвалених ними клінічних рішень, здавалося б, має величезну користь для кожного [3].

Загальна мета навчання магістрів у галузі медицини у ЗВО КНР зосереджена на основних навичках клінічного спілкування, зокрема на таких основних темах, як початок консультації та побудова довірчих відносин, структурування консультації та вивчення емоцій пацієнта. Навчання магістрів побудоване за моделлю: короткий теоретичний вступ, потім рольова гра зі звичайними пацієнтами (Standardised Patients) та детальний опис.

Згідно з дослідженнями Мері Беліво, Ріка Нішимури, Патріка О’Гари у праці «Компетентність лікаря: Погляд кардіолога-практика» (“Physician Competence: A Perspective from the Practicing Cardiologist”) обґрунтовано, що роль лікаря полягає в управлінні хворобою пацієнта за допомогою застосування науки і техніки, без особистої вигоди та у співчутті, що враховує конкретні ґендерні, соціальні, етнічні і емоційні аспекти пацієнта [1].

Медичні заклади вищої освіти в КНР пропонують підготовку магістрів у галузі медицини протягом двох років, яка поділяється на такі навчальні етапи: вивчення основ медичної науки, клінічної науки та навичок, закінчується практичним курсом, який складається із 48 тижнів клінічних факультативів із різних клінічних дисциплін. Магістри в галузі медицини опановують навички для спілкування з конкретними обов’язковими класами щороку. У перший клінічний рік заняття з навчання комунікативних навичок проводиться загалом три дні і в малих групах.

Згідно з дослідженнями Сі Ву, Чжинонг Ван, Бо Хун та інших «Оцінка та вдосконалення комунікативної компетентності лікаря та пацієнта для невідкладних нейрохірургів: стандартизована сімейна модель» (“Evaluation and improvement of doctor–patient communication competence for emergency neurosurgeons: a standardized family model”), традиційне спілкування лікаря з пацієнтом не можна віднести до змісту комунікативної компетентності, оскільки воно більше стосується манер та ставлення лікарів до пацієнтів, а також до почуттів пацієнтів, наприклад, нейрохірурги повинні повноцінно спілкуватися з пацієнтами та їхніми родинами [7]. Інтеграція комунікатив-

ного змісту є рівноправно важливою, як і манери лікаря, його ставлення до пацієнтів, і може бути оцінена водночас із міжособистісними навичками в оцінці комунікативної компетентності лікаря.

Дослідження На Сан та Пей-Луен Патрік Рау, викладачів Університету Цінхуа (Tsinghua University) «Бар’єри для покращення спілкування лікаря та пацієнта в умовах первинної медичної допомоги: перспективи китайських лікарів» (“Barriers to improve physician – patient communication in a primary care setting: perspectives of Chinese physicians”) показало результати співбесід, які виявили чотири бар’єри для поліпшення комунікації між лікарем та пацієнтом, як-от: низька медична грамотність пацієнтів, велике навантаження на лікарів, низька обізнаність у комунікативних навичках та прийняття оборонної поведінки серед лікарів [4].

**Висновки і пропозиції.** Особисті якості, риси характеру лікаря та його вміння спілкуватися з колегами та пацієнтами є невід’ємною складовою частиною комунікативної компетентності фахівця в галузі медицини. Магістерські програми підготовки фахівців у галузі медицини передбачають розвиток комунікативної компетентності, у яких зміст освіти інтегрується із цілями магістерських програм в університетах Китаю. Синтезований підхід до розвитку комунікативної компетентності, який полягає в поєднанні навичок високої медичної грамотності лікарів і пацієнтів та кваліфікованої обізнаності в комунікативних навичках серед лікарів, ураховується у професійній програмі магістрів у галузі медицини у ЗВО КНР.

#### Список використаної літератури:

1. Beliveau M.E., Nishimura R.A., O’Gara P. Physician Competence : A Perspective from the Practicing Cardiologist. *Methodist DeBakey Cardiovasc J.* Jan–Mar, 2014. № 10 (1). P. 50–52. DOI: 10.14797/mdcj-10-1-50.
2. Combes J.R., Arespachoga E. Lifelong Learning Physician Competency Development. *American Hospital Association’s Physician Leadership Forum*, Chicago, IL. June 2012. URL: <http://www.ahaphysicianforum.org/files/pdf/physician-competency-development.pdf>.
3. Foulon R.A. Clinical competence, and whether a doctor is good, or not. *MedPage Today’s. KevinMD.com. Social media’s leading physician voice.* July 20, 2011. URL: <https://www.kevinmd.com/blog/2011/07/clinical-competence-doctor-good.html>.
4. Sun N., Rau P.P-L. Barriers to improve physician–patient communication in a primary care setting: perspectives of Chinese physicians. *Health Psychology and Behavioral Medicine : An Open Access Journal.* 2017. Vol. 5. Issue 1. P. 166–176. DOI: 10.1080/21642850.2017.1286498.

5. Tsinghua University. Research Center for Public Health. Program Objective. 2020 : Official site. URL: <http://www.phrc.tsinghua.edu.cn/ccert/f/view-7d28eb057a4d4d5ea623fbc19671949-5b5b3ced6f514badafe1bc6a4a9676dc.html>.
6. Wallman A., Vaudan C., Sporrang S.K. Communications training in pharmacy education, 1995–2010. *Am J Pharm Educ. PubMed.gov.* Mar 12, 2013. № 77 (2). P. 36. DOI: 10.5688/ajpe77236.
7. Evaluation and improvement of doctor–patient communication competence for emergency neurosurgeons: a standardized family model / X. Wu et al. *Patient Prefer Adherence.* Jun 20, 2014. P. 883–891. DOI: 10.2147/PPA.S45488.

#### **Dudina O. Development of information and communication competence of masters in medicine in universities of China**

*The article is devoted to the study of the effectiveness of the development of communicative competence of masters in medicine in the ROC. The study aims to adapt the approach of the development of communicative competence based on the experience of training masters in medicine at Chinese universities and to study the model of development of such competence at the master's level. The article identifies a synthesized approach to integrating the development of information and communication competence with modern traditional teaching methods in China, which aims to increase the communicative competence of masters in medicine. The peculiarities of the pedagogical base of professional training of masters in medicine are described, which fully takes into account the traditions and context of teaching and learning using advanced information and communication technologies in China.*

*In the research, we analyzed master's programs in medicine from the universities which occupy leading positions in the ranking of the 100 best universities in the world according to the Times Higher Education World University Rankings (THEWUR), such as Tsinghua University, Peking University, Fudan University, University of Science and Technology of China, Zhejiang University, Shanghai Jiao Tong University. It is established that the goals of the master's program correspond to the content of education of highly qualified specialists in medicine. One of the main objectives of the master's program of professional training of specialists in medicine in Chinese universities is the development of communicative competence of the doctor as an integrally significant quality of training of the future doctor. Modern analysis has shown that a highly qualified doctor must not only have medical and technical knowledge and qualifications in a specialized field, but also be a good communicator for colleagues, patients, their relatives and friends. The development of a doctor's communicative competence contributes to his professional activity. It is revealed that the development of communicative competence involves the expansion of the horizons of masters, the formation of their scientific worldview, enrichment of communicative tools of interaction with colleagues, patients and their relatives. It is established that the curricula and standards in the training of masters in medicine are intensively updated and improved in Chinese universities. The purpose of the course on the development of communication skills of a doctor is the formation of a spiritually rich language personality, who is fluent in the means of communication with medical staff and patients.*

**Key words:** *communicative competence, education of masters in medicine, higher medical education in China, information and communication technologies.*